

Pēta valstu sekmes digitālās transformācijas jomā un piedāvā vadlīnijas mākslīgā intelekta izmantošanai izglītībā

Publicēts pirms vairāk nekā 1 gada

Publicēts: 26.06.2024.

OECD Izglītības pētniecības un inovāciju centra CERI ziņojumā “Digitālās izglītības pārskats 2023” ([*Digital Education Outlook 2023*](#)) raksturotas valstu digitālās ekosistēmas izglītībā – digitālās izglītības infrastruktūra un digitālās izglītības pārvaldība.

Digitālā transformācija kā sistemātiska pieeja

“Digitālās izglītības pārskats 2023” raksturo digitālo transformāciju kā sistēmisku pieeju, kas nav tikai atsevišķi rīki vai stratēģijas, bet apvieno gan politikas ietvaru, gan infrastruktūras attīstību, gan kultūru, kas atbalsta pastāvīgu mācīšanos.

Digitālās transformācijas galvenais nosacījums ir izglītības informācijas sistēmu un mācīšanās vadības sistēmu izmantošana. Šīs sistēmas veido infrastruktūras pamatu, lai pilnībā varētu īstenot digitālo izglītību. Pārskatā konstatēts, ka lielākajā daļā OECD dalībvalstu ir informācijas sistēmas par izglītojamajiem, taču tikai dažās no valstīm tās ir pielāgotas, lai pilnībā nodrošinātu lietotājus (skolotājus vai vecākus) ar informāciju reālā laika režīmā, visaptverošiem vērtēšanas datiem vai informāciju par skolēnu un skolotāju sasaisti.

Latvijā, tāpat kā citās Ziemeļeiropas valstīs, pašvaldības parasti nodrošina savā pārziņā esošās skolas ar mācīšanās vadības jeb skolvadības sistēmām, kas parasti ir timeklī balstītas komerciālas platformas, kas ietver, piemēram, mācību stundu sarakstus, mājasdarbu uzdevumus, atzīmes, vērtējumus un kavējumus, informāciju skolēniem un vecākiem, un saziņas rīkus. Latvijā un

Lietuvā skolām ir pieejama arī mācīšanās vadības sistēmas *Moodle* pielāgota versija. Latvijā šīs sistēmas jaunāko versiju nodrošina Valsts izglītības satura centrs un skolām tā pazīstama kā skolo.lv.

Jauni pedagogu lomas aspekti

OECD ziņojumā uzsvērtā arī pedagogu loma digitālajā laikmetā. Skolotāju prasmes palīdzēt skolēniem orientēties mainīgajā digitālajā vidē noteiks skolēnu gatavību veiksmīgi orientēties aizvien sarežģītākā digitālajā pasaulē arī nākotnē.

Te valstis nosaka standartus skolotāju un skolēnu digitālajai kompetencei, stimulē pedagogu profesionālo pilnveidi, kā arī attīsta plašāku ekosistēmu, lai atbalstītu skolas un skolotājus digitalizācijas jautājumos. Piemēram, atsaucoties uz Starptautiskā mācību vides pētījuma TALIS 2018 datiem, ziņojums rāda, ka Latvijas skolotāju īpatsvars, kuri piedalījušies IKT prasmju profesionālās pilnveides aktivitātēs bija [visaugstākais starp OECD](#) dalībvalstīm, - un tieši skolotāju digitālās prasmes bija izšķiroši svarīgas, organizējot un vadot mācību procesu pandēmijas laikā.

Ģeneratīvā mākslīgā intelekta (MI) potenciāls un ētiski apsvērumi

Ģeneratīvajām jeb saturu ģenerējošām mākslīgā intelekta sistēmām izglītībā ir lielas iespējas. Lielākais ieguvums no tām ir personalizēta mācīšanās, kas piedāvā individuāli pielāgotas mācīšanās pieredzi. Spēlēs balstīta mācīšanās, personalizēta atgriezeniskā saite, papildinātā realitāte jeb AR (*Augmented Reality*) un citi jauni aspekti bagātina mācīšanās pieredzi, atzīmēts OECD ziņojumā.

Lai gan mākslīgais intelekts un digitālās tehnoloģijas sniedz plašas iespējas personalizētai un dinamiskai mācīšanās pieredzei, tās aktualizē arī ētikas jautājumus. Digitālās tehnoloģijas var palielināt digitālo plaisu, sniedzot priekšrocības sociāli-ekonomiski labāk nodrošinātajiem, tās var arī pastiprināt pastāvošos aizspriedumu pret noteiktām cilvēku grupām vai indivīdiem. Vāji regulētos vai neregulētos tirgos tehnoloģijas var būt neefektīvas, darboties slikti vai neatbilst privātuma vai ētikas apsvērumiem.

Lai efektīvi pārvarētu šos izaicinājumus, ziņojums piedāvā vadlīnijas, kas definē iespēju, norāžu un aizsargājošu barjeru kopumu efektīvai un taisnīgai mākslīgā intelekta izmantošanai izglītībā. OECD tādas vadlīnijas ir izstrādājuši kopīgi ar izglītības darbinieku arodbiedrību globālo federāciju *Education International*.

OECD vadlīnijas efektīvai un taisnīgai mākslīgā intelekta izmantošanai izglītībā:

1. Vienlīdzīga un pieejama piekļuve kvalitatīvai savienojamībai. Digitālajām mācīšanās infrastruktūrām sistēmas līmenī jābūt pieejamām visiem izglītojamajiem un pedagogiem skolā un ārpus tās.
2. Vienlīdzīga piekļuve digitālajiem mācību resursiem un to vienlīdzīga izmantošana. Lēmumu pieņēmējiem, konsultējoties ar skolotājiem un sociālajiem partneriem, ir jādefinē digitālo resursu izmantošanas sasniedzamie rezultāti, lai visiem izglītojamajiem un pedagogiem būtu iespējas attīstīt digitālās prasmes.
3. Skolotāju iniciatīva un profesionāla mācīšanās. Mūsdienīgu digitālo mācību resursu kritiskai un pedagoģiskai izmantošanai jāklūst par skolotāju, skolu direktoru un citu pedagogu profesionālo kompetenču neatņemamu sastāvdaļu.
4. Skolēnu un skolotāju labbūtība. Izmantojot un attīstot MI iespējotas tehnoloģijas, svarīgākās ir skolēnu un skolotāju labbūtība un garīgā veselība, tostarp saglabājot veselīgu līdzsvaru starp digitālajām un nedigitālajām aktivitātēm. Sadarbībā ar skolotājiem un viņu organizācijām jāizstrādā ētikas pamatnostādnes par digitālo komunikāciju, atzīstot, ka mācīšanās ir attiecību un sociāla pieredze, cilvēkiem mijiedarbojoties.
5. MI iespējotu digitālo mācību rīku kopīga izstrāde. Lai nodrošinātu MI iespējotu digitālo rīku lietderību un izmantošanu, skolotājiem, skolēniem un citiem galalietotājiem ir jāiesaistās tehnoloģiju izpētes un izstrādes procesā. Inovācijām labvēlīga ekosistēma, kurā inovācijas un pastāvīgi uzlabojumi ir kultūras sastāvdaļa, ļauj tehnoloģiju izstrādātājiem eksperimentēt un izmēģināt dažādus rīkus ar skolotāju un skolēnu līdzdalību.
6. Pētniecība un pierādījumu kopīga radīšana, izmantojot jauninājumus. Jāveicina pētniecība par digitālo rīku efektīvu izmantošanu

izglītībā, tostarp praksē balstīti pētniecības projekti, kas ļauj skolotājiem ieviest jauninājumus savās klasēs. Pētnieku un skolotāju sadarbībā īstenoti projekti palīdzēs identificēt visefektīvākos MI tehnoloģijas pielietojumus.

7. Ētika, drošība un datu aizsardzība Datu aizsardzības politikai jānodrošina, ka apkopotie dati kalpo izglītības efektivitātei un vienlīdzībai, vienlaikus aizsargājot skolēnu un skolotāju privātumu.

8. Caurskatāmība, izskaidrojamība un pārrunas. Izmantojot progresīvās tehnoloģijās balstītus digitālos rīkus, piemēram, dažādu veidu digitālajai vērtēšanai, kas ir izšķiroši svarīga skolēniem, skolotājiem un izglītības iestādēm, visiem mērķiem un procesiem, t. sk. algoritmiem, jābūt caurskatāmiem un izskaidrojamiem.

9. Cilvēku sniegts atbalsts un alternatīvas. MI iespējoti digitālie rīki ļaus automatizēt daļu no izglītības procesiem, sākot no administratīvajiem līdz mācīšanas un mācīšanās procesiem, tādēļ jānodrošina, ka izglītojamie, skolotāji un citi izglītības procesos iesaistītie, saskaroties ar problēmām, laikus var saņemt cilvēka sniegtu atbalstu un palīdzību, un, ja nepieciešams, cilvēka nodrošinātu alternatīvu MI iespējota rīka vietā.

Plašāk ar vadlīniju deviņiem punktiem iespējams iepazīties [ziņojuma pēdējā nodaļā](#), kā arī [atsevišķā publikācijā](#).

“Digitālās izglītības pārskats 2023” angļu valodā pieejams OECD [digitālajā lasītavā](#).

“Iespējas, vadlīnijas un aizsargājošas barjeras efektīvai un taisnīgai mākslīgā intelekta izmantošanai izglītībā” angļu valodā lasāmas [OECD vietnē](#).

Valstu digitālās izglītības ekosistēmu un pārvaldības apraksti angļu valodā pieejami OECD [digitālajā lasītavā](#).

“Digitālās izglītības pārskats 2023” izglītības politikas veidotājiem un izglītības profesionāļiem nodrošina labāku izpratni par izglītības digitalizācijas jomā notiekošo OECD dalībvalstīs un veicina tehnoloģiju integrāciju izglītībā, sagatavojot esošās un nākamās paaudzes digitālajai pasaulei.

“Digitālās izglītības pārskats 2023” ir sagatavots OECD Izglītības pētniecības un inovāciju centra CERI programmā, kurā Latvija piedalās ES kohēzijas politikas programmas 2021.-2027. gada 4.2.2. specifiskā atbalsta mērķa 4.2.2.5. pasākuma “Dalība starptautiskos izglītības pētījumos izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas attīstībai un nodrošināšanai” ietvaros, to līdzfinansē Eiropas Sociālais fonds Plus.

Saistītas tēmas

[ES fondi](#) [Dalība starptautiskos izglītības pētījumos](#)

<https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/peta-valstu-sekmes-digitalas-transformacijas-joma-un-piedava-vadlinijas-maksliga-intelekta-izmantosana-izglitiba>